

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΜΑΥΡΟΓΕΝΗ¹

ΤΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ FYROM ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΕΚΔΟΣΗΣ 2005)

Τον Αύγουστο του 2005, το Υπουργείο Παιδείας και Αθλητισμού της FYROM ενέκρινε την κυκλοφορία και τη χρήση στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας μιας σειράς νέων εγχειριδίων για τη διδασκαλία του μαθήματος της Ιστορίας. Βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας, κυκλοφορούν περισσότερα των δύο εγχειριδίων για κάθε τάξη και δίδεται στον δάσκαλο το περιθώριο επιλογής του εγχειριδίου που θα διδάξει στην τάξη του. Έτσι, στα παλαιότερα εγχειρίδια, εκδόσεων 2003 και 2004, προστέθηκαν τα ακόλουθα:

α) Για την Ε' τάξη: Κоста Ατσιевски, Даринка Петреска, Βιολετα Αчковска και Ванчо Ѓорѓиев, *Историја за V одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 5ης Δημοτικού], Σκόπια 2005.

β) Για την Στ' τάξη: Милан Бошковски, Јордан Илиоски και Небо Дервиши, *Историја за VI одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 6ης Δημοτικού], Σκόπια 2005.

γ) Για την Ζ' τάξη: Βιολετα Αчковска, Ванчо Ѓорѓиев, Фејзула Шабани και Далибор Јовановски, *Историја за VII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 7ης Δημοτικού], Σκόπια 2005 και Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселоновски και Тодор Чепреганов, *Историја за VII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 7ης Δημοτικού], Σκόπια 2005.

δ) Για την Η' τάξη: Владо Велковски, Χαλιδ Сејди, Аријан Алјадеми, Димка Ристеска και Ѓорѓи Павловски, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005 και Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселоновски και Тодор Чепреганов, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005.

Την ίδια έγκριση έλαβαν και τα εγχειρίδια που εξέδωσε ο εκδοτικός οίκος Македонска искра για την Ε' και την Στ' τάξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα οποία όμως δεν ήταν κατά τη σύνταξη του παρόντος στη διάθεσή μας. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι όλα τα εγχειρίδια συντάσσονται βάσει του Αναλυτικού Προγράμματος που εκπονείται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Συνεπώς, μπορεί με βεβαιότητα να υποστηριχθεί ότι δεν πρόκειται να αποκλίνουν από την εικόνα που παρουσιάζουν τα υπό εξέταση σχολικά εγχειρίδια.

Στα συγκεκριμένα εγχειρίδια, η ύλη είναι περιορισμένη σε σχέση με εκείνα των παλαιότερων ετών. Κάθε σχεδόν σελίδα κοσμείται από φωτογραφίες ή χάρτες, γεγονός που αφήνει ακόμη λιγότερο χώρο στο κείμενο. Από την άλλη πλευρά, η ύλη που αφιερώνεται στην εθνική ιστορία έχει περιοριστεί σημαντικά προς όφελος της παγκόσμιας και κυρίως της βαλκανικής ιστορίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι από τις εκατόν είκοσι και εκατόν τριάντα σελίδες των εγχειριδίων της Ζ' τάξης, τα 2/3 αυτών κατατάσσονται σε ενότητες για την παγκόσμια, την ευρωπαϊκή και τη βαλκανική ιστορία, ενώ οι υπόλοιπες αναφέρονται στην εθνική «μακεδονική» ιστορία. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί ότι στις ενότητες για

1. Η Σταυρούλα Μαυρογένη είναι διδάκτορας Βαλκανολογίας. Διδάσκει ως Ειδικός Επιστήμονας στο Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

την βαλκανική ιστορία, το 50% της ύλης αναφέρεται στην ιστορία του αλβανικού έθνους και κράτους.

Πέραν των ποσοτικών αλλαγών που παρατηρούνται, στα νέα σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας της FYROM καταβλήθηκε προσπάθεια να περιορισθούν οι φραστικές εξάρσεις που αφθονούσαν σε παλαιότερα εγχειρίδια και οι οποίες στόχευαν στο θυμικό των μαθητών. Η απάλειψη των στοιχείων αυτών κρίνεται κατ' αρχήν θετική. Ωστόσο και τα νέα εγχειρίδια συνεχίζουν να καλλιεργούν στους μαθητές το όραμα της «Μεγάλης Μακεδονίας». Μάλιστα, στα εγχειρίδια του 2005 στον σλαβομακεδονικό αλυτρωτισμό προστέθηκε και ο αλβανικός.

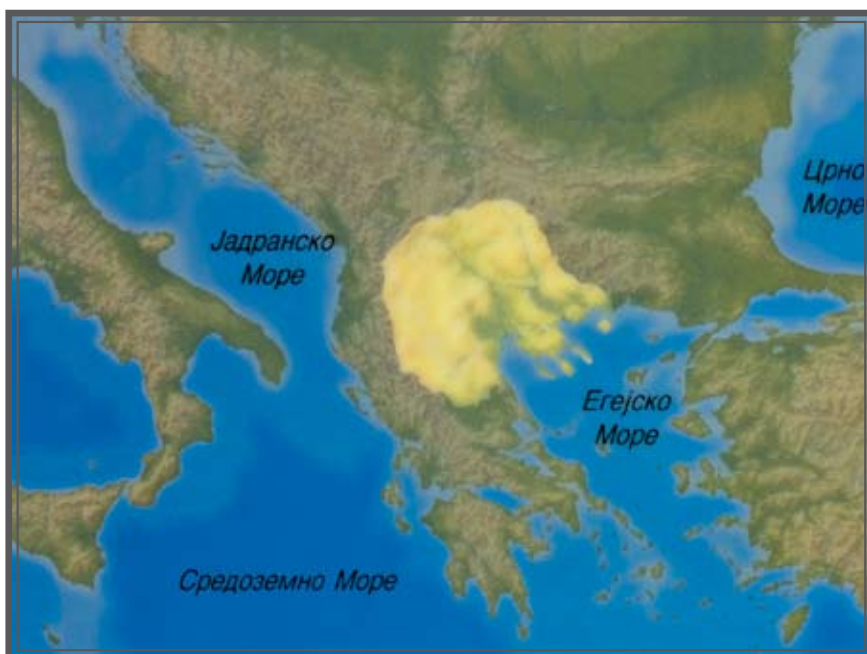
Αυτό γίνεται διακριτό μέσα από τα εξής κυρίως στοιχεία:

- α) Τον γεωγραφικό προσδιορισμό της «πατρίδας».
- β) Την ιστορική συνέχεια της «πατρίδας».
- γ) Την εθνοτική ταυτότητα του πληθυσμού της «πατρίδας».
- δ) Τον «διαμελισμό» της «πατρίδας».
- ε) Την καταπίεση της «μακεδονικής» μειονότητας στην Ελλάδα.
- στ) Την καλλιέργεια του αλβανικού αλυτρωτισμού.

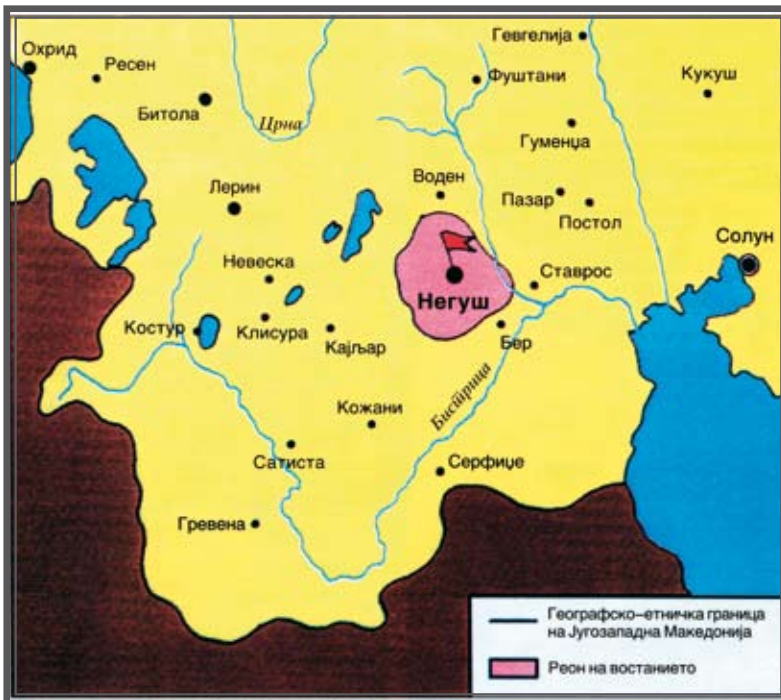
Α. Ο γεωγραφικός προσδιορισμός της «πατρίδας»

Η οπτική απεικόνιση της «πατρίδας» επιτυγχάνεται με τη χρήση του χάρτη με τα «γεωγραφικά και εθνοτικά όρια της Μακεδονίας». Πρόκειται για τον γνωστό χάρτη που παρήχθη στα τέλη του 19ου αιώνα από βουλγαρικούς κύκλους και αναπαράγεται από την σλαβομακεδονική ιστοριογραφία από το 1945 και μετέπειτα.

Ο συγκεκριμένος χάρτης αναπαράγεται στο κεφάλαιο «Για τη Μακεδονία στα Βαλκάνια» κατά την προϊστορική εποχή, στη σελίδα 20 του εγχειριδίου της Ε' Δημοτικού του Ατσιевски. Δίδεται, δηλαδή, στον μαθητή η εντύπωση ότι από την προϊστορική κιόλας εποχή η Μακεδονία αποτελούσε μία διακριτή ενότητα, τα σύνορα της οποίας -όπως περιέργως- ταυτίζονται με τον γνωστό χάρτη «των εθνοτικών και γεωγραφικών συνόρων της Μακεδονίας».

◀ «Η Μακεδονία στα Βαλκάνια», Κоста Ατσιевски, Даринка Петреска, Виолета Ачковска και Ванчо Ѓорѓиев, *Историја за V одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 5ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 20.

◀ «Χάρτης της νοτιοδυτικής Μακεδονίας με τις επαναστατημένες περιοχές στην Εξέγερση της Νάουσας», Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселоновски και Тодор Чепреганов, *Историја за VII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 7ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 95.

Η οπτική απεικόνιση αυτής της γεωγραφικής ενότητας επανέρχεται σε διάφορες ιστορικές περιόδους. Στο εγχειρίδιο της Ζ' τάξης του Ριστοβски (σ. 95) αναφέρεται στη λεζάντα ότι πρόκειται για «χάρτη της νοτιοδυτικής Μακεδονίας με τις επαναστατημένες περιοχές στην Εξέγερση της Νάουσας-Негуш». Στον υπομνηματισμό διευκρινίζεται ότι η συνεχόμενη γραμμή απεικονίζει «τα γεωγραφικά-εθνοτικά σύνορα της νοτιοδυτικής Μακεδονίας», ενώ με χρώμα αποδίδεται «η εξεγερμένη περιοχή».

Στη σελίδα 120 του ίδιου εγχειριδίου ο χάρτης τιτλοφορείται «Η Μακεδονία την εποχή της Εξέγερσης του 'Ιλιντεν». Σύμφωνα με τον υπομνηματισμό, με συνεχόμενη γραμμή σημειώνονται «τα γεωγραφικά-εθνοτικά σύνορα της Μακεδονίας».

◀ «Η Μακεδονία την εποχή της Εξέγερσης του 'Ιλιντεν», Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселоновски και Тодор Чепреганов, *Историја за VII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 7ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 95.

◀ «Χάρτης της Βαλκανικής με τους βασιλείς της», Βλαδο Βελковски, Χαλιδ Σεјди, Αριјан Αλјадеми, Димка Ριστεςκα και Ѓορѓи Παβловски, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 16

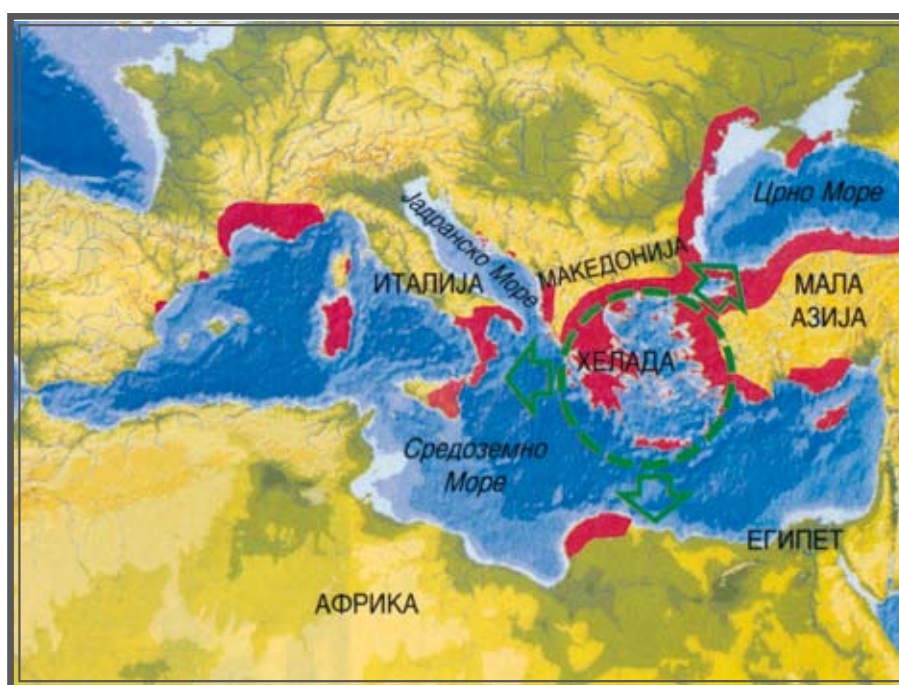
Στη σελίδα 16 του εγχειριδίου της Η' τάξης του Βελковски, οι συντάκτες παραποίησαν χάρτη που τυπώθηκε πριν τους Βαλκανικούς Πολέμους για τα βασίλεια και τους βασιλείς των Βαλκανίων. Στον συγκεκριμένο χάρτη η «Μακεδονία» χρωματίστηκε εκ των υστέρων, για να δώσει στους μαθητές την εντύπωση ότι αποτελούσε μία αναγνωρίσιμη περιοχή κατά το 1912.

Πέραν της απεικόνισης της «Μεγάλης Μακεδονίας», εμφανής είναι

η προσπάθεια διάκρισης της Μακεδονίας και της Ελλάδας. Στον χάρτη που τιτλοφορείται «Οι αποικίες των Ελλήνων» και απαντάται στη σελίδα 37 του εγχειριδίου της Ε' Δημοτικού του Αμιενски, υπάρχουν οι ενδείξεις «Μακεδονία-ΜΑΚΕΔΟΝΙЈА» και «Ελλάδα-ΧΕΛΑΔА».

Αντίστοιχα, στον χάρτη της σελίδας 39 του ίδιου εγχειριδίου, που τιτλοφορείται «Αθήνα και Σπάρτη», η «Μακεδονία» χρωματίστηκε διαφορετικά, ώστε να διακριθεί από τις ελληνικές πόλεις-κράτη.

► «Οι αποικίες των Ελλήνων», Κоста Ατσιевски, Даринка Петреска, Виолета Ачковска και Ванчо Ѓορѓиев, *Историја за V одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 5ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 37.

► «Αθήνα και Σπάρτη», Κоста Ατσιевски, Даринка Петреска, Виолета Ачковска και Ванчо Ѓорѓиев, *Историја за V одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 5ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 39.

Το ίδιο συμβαίνει και στον χάρτη της εποχής της ακμής της Ρώμης, όπου καταβάλλεται προσπάθεια διαχωρισμού της «Μακεδονίας-ΜΑΚΕΔΟΝΙЈА» και της «Ελλάδας-ΧΕΛΑΔΑ». Αλλά η παγίωση του διαχωρισμού αυτού συντελείται και μέσω των κειμένων. Για παράδειγμα, στο ίδιο εγχειρίδιο (σ. 56) αναφέρεται ότι στην εποχή του Φιλίππου Β' η «Μακεδονία βρισκόταν στο κεντρικό τμήμα της Βαλκανικής Χερσονήσου, βορειώς της Ελλάδας».

Ουσιαστικά, στα νέα σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας της FYROM η «Μακεδονία» παρουσιάζεται ως μία αρχικά γεωγραφική και στη συνέχεια γεωγραφική-εθνοτική ενότητα. Τα σύνορά της φέρεται να έχουν χαραχθεί κατά την προϊστορική εποχή και να διατηρούνται καθ' όλη την ιστορική περίοδο. Δίδεται δε η εντύπωση στους μαθητές ότι η «Μακεδονία», παρά τις εξελίξεις που σημειώνονταν στη διάρκεια του χρόνου, παρέμεινε διαχρονικά μία αναγνωρίσιμη ενότητα, την οποία «διαμέλισε» η Συνθήκη του Βουκουρεστίου, το 1913.

Β. Η ιστορική συνέχεια της «πατρίδας»

Στόχος των συγγραφέων των σχολικών εγχειριδίων είναι να πείσουν τους αναγνώστες –εν προκειμένω τους μαθητές του Δημοτικού– ότι οι σημερινοί Σλαβομακεδόνες είναι απόγονοι των αρχαίων Μακεδόνων, συνδέοντας έτσι το απώτερο παρελθόν με το παρόν. Διάσπαρτα στοιχεία εντοπίζονται σε όλα τα εγχειρίδια. Η σύνοψη αυτών περιγράφεται στο εγχειρίδιο που εισαγάγει τους μαθητές στο μάθημα της Ιστορίας, δηλαδή στο εγχειρίδιο της Ε' τάξης του Ατσιевски (σσ. 4-5):

«Η πατρίδα μας έχει μακρά και πλούσια ιστορία. Στην αρχαιότητα ήταν πολύ ισχυρό κράτος. Την εποχή του Φιλίππου Β', η Μακεδονία ήταν το ισχυρότερο κράτος της Βαλκανικής Χερσονήσου, ενώ στην εποχή του υιού του, Αλέξανδρου του Μακεδόννα, απλωνόταν σε τρεις ηπείρους και αποτελούσε παγκόσμιο κράτος.»

Αργότερα, κατά τον Μεσαίωνα, με τη δράση των Θεσσαλονικέων αδελφών Κυρίλλου και Μεθοδίου και τις απαρχές της σλα-

βικής γραφής και λογοτεχνίας, η Μακεδονία είχε σημαντική συμβολή στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Κατά την περίοδο της Αυτοκρατορίας του Σαμουήλ (10ος-11ος αιώνας), η Μακεδονία αποτελούσε ισχυρό κράτος στη Βαλκανική. Αργότερα, η ίδια περιήλθε συχνά υπό ξένη εξουσία (βυζαντινή, βουλγαρική, σερβική). Στα τέλη του 14ου αιώνα, η Μακεδονία κατακτήθηκε από τους Οσμανλήδες και εντάχθηκε στο πλαίσιο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Οι πρόγονοί μας αγαπούσαν την πατρίδα τους και αγωνίζονταν γι' αυτήν. Ήγειραν εξεγέρσεις για να απελευθερωθούν από την ξένη εξουσία. Μία από τις μεγαλύτερες και γνωστότερες εξεγέρσεις ήταν η Εξέγερση του Ίλιντεν (1903), όταν ιδρύθηκε η Δημοκρατία του Κρουσόβου.

Μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913), η Μακεδονία διαμελίσθηκε μεταξύ των γειτονικών χωρών, της Βουλγαρίας, της Ελλάδας και της Σερβίας, ενώ ο πληθυσμός της ήταν εκθειμένος στην απεθνικοποίηση».

◀ Κоста Ατσιевски, Даринка Петреска, Виолета Ачковска και Ванчо Ѓорѓиев, *Историја за V отделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 5ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 56.

Στο σχήμα που ακολουθεί το σύνολο των εγχειριδίων, η γραμμική και αδιάσπαστη συνέχεια της «μακεδονικής» ιστορίας παρουσιάζεται ως αυτονόητη. Η έννοια της συνέχειας δομείται γύρω από τον όρο «Μακεδονία». Υπογραμμίζεται η υπεροχή της «πατρίδας» τόσο στον πολιτικό τομέα, αφού απλώνεται «σε τρεις ηπείρους», όσο και στον πολιτιστικό τομέα, αφού θεωρείται «σημαντική [η] συμβολή [της] στον παγκόσμιο πολιτισμό».

Γ. Η εθνοτική ταυτότητα του πληθυσμού της «πατρίδας»

Μετά την οριοθέτηση της «Μακεδονίας» ως διαχρονικής «πατρίδας», επιχειρείται να καταδειχθεί η διατήρηση και η ομοιογένεια του «μακεδονικού» έθνους από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Στόχος των συγγραφέων των σχολικών εγχειριδίων είναι να παρουσιάσουν την ιστορία του σλαβομακεδονικού έθνους

ως μία συνέχεια στο χώρο και τον χρόνο και να διαμορφώσουν στους μαθητές την αίσθηση ότι είναι κληρονόμοι και συνεχιστές του πολιτισμού της Αρχαίας Μακεδονίας. Επιχειρείται να συνδεθούν οι σημερινοί Σλαβομακεδόνες με τους Αρχαίους Μακεδόνες. Σε ό,τι αφορά την αρχαιότητα, καταβάλλεται προσπάθεια να γίνει διαχωρισμός μεταξύ Αρχαίων Μακεδόνων και Νοτίων Ελλήνων. Ο μαθητής καλείται να «επισημάνει μερικές διαφορές στην οργάνωση του μακεδονικού κράτους και των ελληνικών πόλεων» αλλά και να «σκεφθεί γιατί οι Μακεδόνες οργάνωναν τους δικούς τους ολυμπιακούς αγώνες, ανεξάρτητα από τους ολυμπιακούς αγώνες στην Ελλάδα» (Αμιεβски, σσ. 56 και 58). Η προσπάθεια αυτή καθίσταται περισσότερο εμφανής στις αναφορές για τον μακεδονικό πολιτισμό. Το πάνθεο των Μακεδόνων περιλαμβάνει μόνο τον Δία, την Ζειρενα [Αφροδίτη], τον Διόνυσο και τον Ηρακλή, όχι όμως και τους υπόλοιπους θεούς του Ολύμπου. Οι Μακεδόνες φέρεται να μιλούν «μία ιδιαίτερη γλώσσα, η οποία ήταν συγγενική των γλωσσών των γειτονικών λαών (Ελλήνων, Ιλλυριών, Θρακών)» και ότι, εν πάση περιπτώσει, «διέφεραν από τους άλλους λαούς στον τρόπο ένδυσής τους» (Αμιεβски, σ. 67). Η προσπάθεια χάραξης διαχωριστικών γραμμών αγγίζει μερικές φορές τα όρια της φαιδρότητας:

«Οι Μακεδόνες έτρωγαν καθισμένοι, εν αντιθέσει με τους Έλληνες και τους Ρωμαίους, που έτρωγαν ξαπλωμένοι. Ωστόσο, στα συμπόσια μιμούνταν κάποιες φορές τους Έλληνες και έτρωγαν ξαπλωμένοι» (Αμιεβски, σ. 67).

Στα νέα σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της FYROM απουσιάζει ακόμη και το επιχείρημα του «εξελληνισμού» των ανώτερων στρωμάτων της μακεδονικής κοινωνίας, που χρησιμοποιούνταν σε εγχειρίδια παλαιότερων ετών προκειμένου να αιτιολογηθεί στους μαθητές η ύπαρξη ελληνικών επιγραφών, η διοργάνωση θεατρικών παραστάσεων στην ελληνική κλπ. Η ίδια αντίληψη για την διαφορετικότητα Ελλήνων και Μακεδόνων υπάρχει και για την εποχή των διαδόχων του Αλεξάνδρου. Ο ελληνιστικός πολιτισμός θεωρείται καρπός της συνένωσης «του μακεδονικού και του ελληνικού πολιτισμού με τον πολιτισμό των ανατολικών λαών» (Αμιεβски, σ. 71).

Είναι γνωστό ότι τα σλαβικά φύλα εγκαταστάθηκαν στη Βαλκανική πολλούς αιώνες αργότερα. Η ένταξη των αρχαίων Μακεδόνων στην εθνογενετική πορεία του «μακεδονικού έθνους» επιχειρείται με τον ακόλουθο τρόπο:

«Κατά την εγκατάσταση των Σλάβων στη Μακεδονία, αυτοί συνάντησαν τους αρχαίους Μακεδόνες. Στην αρχή οι σχέσεις τους ήταν άσχημες, αλλά στην πορεία βελτιώθηκαν. Οι Μακεδόνες ήταν χριστιανοί και με ανώτερο πολιτισμό. Σταδιακά άρχισαν να συνεργάζονται μεταξύ τους. Οι Σλάβοι για τη νέα τους πατρίδα αποδέχθηκαν το όνομα Μακεδονία και άρχισαν να ονομάζονται Μακεδόνες. Οι γηγενείς [starosedelci] Μακεδόνες αποδέχθηκαν τη σλαβική γλώσσα, αργότερα και τη σλαβική γραφή. Υπολείμματα των αρχαίων Μακεδόνων είναι οι Βλάχοι» (Бошкоски, σ. 32).

Παρατηρεί, δηλαδή, κανείς ότι στα νέα σχολικά εγχειρίδια της FYROM εγκαταλείφθηκε ο όρος «Μακεδόνες Σλάβοι-Μακεδονски Словени», που χρησιμοποιούνταν κατά κόρον στα προγενέστερα εγχειρίδια για την πρώιμη μεσαιωνική περίοδο προκειμένου να χαρακτηρίσει τους Σλάβους της Μακεδονίας. Το σύνολο του γηγενούς πληθυσμού φέρεται να έχει εκσλαβισθεί και ταυτισθεί

με τους σλαβικής πλέον καταγωγής «Μακεδόνες». Σε κάθε περίπτωση όμως, η χρήση του όρου «Μακεδόνες» (με την έννοια που του προσδίδει η σλαβομακεδονική ιστοριογραφία) τοποθετείται πριν από τον εκχριστιανισμό των Σλάβων της περιοχής, την ίδια ακριβώς χρονική περίοδο που η «Μακεδονία» αναδεικνύεται σε πατρίδα των «Μακεδόνων». Από αυτό το χρονικό σημείο κι έπειτα, η Μακεδονία θεωρείται ότι κατοικείται από «Μακεδόνες». Κατά την περίοδο π.χ. του Σαμουήλ, αναφέρεται ότι η «μακεδονική αυτοκρατορία» κατοικείτο «κατά το μεγαλύτερο μέρος της από Μακεδόνες, ενώ εκτός από αυτούς ζούσαν Έλληνες, Αρμένιοι, Βλάχοι, Αλβανοί, Σέρβοι κ.ά.» (Βοσικοςκι, σ. 46). Άλλωστε, κατά τον Βοσικοςκι (σ. 35) «οι άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος ήταν στην καταγωγή τους Σλάβοι από τη Θεσσαλονίκη (Солун στο πρωτότυπο)».

Επισημαίνεται, τέλος, η προσπάθεια της ένταξης των Βλάχων στην εθνογενετική πορεία των Σλαβομακεδόνων. Οι τελευταίοι θεωρούνται πλέον απόγονοι των αρχαίων Μακεδόνων, που κατόρθωσαν να διατηρήσουν τα εθνοτικά τους χαρακτηριστικά και να επιβιώσουν μέχρι τις μέρες μας.

Δ. Ο «διαμελισμός» της «πατρίδας»

Κεντρική θέση στην παρουσίαση του «διαμελισμού» της «Μακεδονίας» κατέχουν οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, οι οποίοι χαρακτηρίζονται «κατακτητικοί». Στο σχολικό εγχειρίδιο της Ζ' τάξης Δημοτικού της Αγκοσκα (σ. 114) το σχετικό κεφάλαιο τιτλοφορείται «Η κατακτητική πολιτική των βαλκανικών χωρών έναντι της Μακεδονίας», ενώ η συγκεκριμένη ιστορική περίοδος περιγράφεται ως εξής:

«Κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο (1912), στην περιοχή της Μακεδονίας κατά των οθωμανικών δυνάμεων πολέμησε ο σερβικός, ο ελληνικός και ο βουλγαρικός στρατός. Οι οθωμανικές στρατιωτικές δυνάμεις ηττήθηκαν και αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν. Η Μακεδονία κατακτήθηκε και διαμελίσθηκε μεταξύ της Σερβίας, της Ελλάδας και της Βουλγαρίας».

Στη συνέχεια, οι συντάκτες του εγχειριδίου απευθύνουν την ακόλουθη προτροπή προς τους μαθητές:

«Ανέλυσε τον χάρτη της Μακεδονίας μετά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο σε σχέση με τις κατακτημένες περιοχές από την πλευρά των γειτονικών κρατών»

και συνεχίζουν:

«Ούτε μία από τις βαλκανικές χώρες δεν ήταν ικανοποιημένη από τον διαμελισμό. Εξαιτίας αυτού, ξέσπασε πόλεμος μεταξύ τους, ο οποίος είναι γνωστός ως Β' Βαλκανικός Πόλεμος (1913). Στη συνέχεια, το μεγαλύτερο τμήμα της Μακεδονίας το έλαβε η Ελλάδα. Στη Σερβία περιήλθε η περιοχή της σημερινής Δημοκρατίας της Μακεδονίας χωρίς τη Στρώμνιτσα και την γύρω περιοχή, ενώ το υπόλοιπο -το πιο μικρό- τμήμα περιήλθε στη Βουλγαρία. Αυτός ο διαμελισμός επικυρώθηκε με τη Συνθήκη Ειρήνης του Βουκουρεστίου (Αύγουστος 1913)».

Η ίδια συγγραφέας χαρακτηρίζει τα αποτελέσματα των Βαλκανικών Πολέμων (σ. 116) ως:

«Καταστροφικά για τη Μακεδονία. Διαμελίσθηκε μεταξύ της

Σερβίας, της Βουλγαρίας και της Ελλάδας, ενώ ένα μικρό τμήμα της προσαρτήθηκε στο νεοσύστατο αλβανικό κράτος».

Σύμφωνα με το εγχειρίδιο Ιστορίας της Ζ' Δημοτικού του Ριστοβски (σ. 97), οι Βαλκανικοί Πόλεμοι στόχευαν «στην εκδίωξη των Οσμανλήδων από τη Βαλκανική και τον διαμελισμό των περιοχών που βρέθηκαν υπό την κυριαρχία τους». Κατά την άποψή του, που διατυπώνεται στη σελίδα 130, «ο Β' Βαλκανικός Πόλεμος προσέλαβε ανοικτό κατακτητικό αντιμακεδονικό χαρακτήρα, ενώ οι Έλληνες στρατιώτες διακρίθηκαν για τα εγκλήματά τους σε βάρος του μακεδονικού άοπλου πληθυσμού». Για τον ίδιο (σ. 131):

«Η Συνθήκη Ειρήνης του Βουκουρεστίου είχε βαριές πολιτικές, εθνικές και οικονομικές επιπτώσεις για τον μακεδονικό λαό. Με τη συνθήκη αυτή διασπάσθηκε η εδαφική και η εθνική ενότητα της Μακεδονίας, άρχισε η διαδικασία εθνικής εκδίωξης του μακεδονικού πληθυσμού και ο αποικισμός μη μακεδονικού πληθυσμού, με στόχο την αλλαγή του παραδοσιακού ιστορικού εθνικού χαρακτήρα της Μακεδονίας. Το μακεδονικό όνομα και η μακεδονική γλώσσα απαγορεύθηκαν και τα βαλκανικά κράτη άσκησαν πολιτική αφομοίωσης και απεθνικοποίησης. Η μακεδονική οικονομία καταστράφηκε και ο πληθυσμός αναγκάστηκε να μεταναστεύσει από την γενέθλια χώρα».

Στη σελίδα 135 του ίδιου εγχειριδίου γράφεται ότι:

«Η Μακεδονία στις 30 Ιουλίου (10 Αυγούστου) του 1913 με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου διαμελίσθηκε σε τέσσερα τμήματα μεταξύ των εμπολέμων πλευρών: τη Σερβία (Μακεδονία του Βαρδάρη), την Ελλάδα (Μακεδονία του Αιγαίου) και τη Βουλγαρία (Μακεδονία του Πιρίν), ενώ ένα μικρότερο τμήμα δόθηκε στο νεοϊδρυθέν κράτος της Αλβανίας. Με την πράξη αυτή διασπάσθηκε η ολότητα της Μακεδονίας, κάτι που επικυρώθηκε στη Συνθήκη Ειρήνης των Βερσαλλιών (1919) και των Παρισίων (1946)».

Ο «διαμελισμός της πατρίδας» οπτικοποιείται μέσα από διάφορους χάρτες. Στη σελίδα 114 του εγχειριδίου της Ζ' τάξης της Αчкоска, ο χάρτης τιτλοφορείται «Η Μακεδονία μετά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο». Με κίτρινο χρώμα σημειώνεται

◀ «Η Μακεδονία κατά τον Α' Βαλκανικό Πόλεμο», Виолета Ачкоска, Ванчо Ѓорѓиев, Фејзула Шабани και Далибор Јовановски, Историја за VII одделение [Εγχειρίδιο Ιστορίας 7ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 114.

◀ «Η διαμελισμένη Μακεδονία κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο», Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселоновски και Тодор Чепреганов, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 14.

«η ελληνική ζώνη κατοχής», με κόκκινο «η σερβική ζώνη κατοχής» και με πράσινο «η βουλγαρική ζώνη κατοχής».

Στο εγχειρίδιο της Η' τάξης του Ριστοβски (σ. 14) ο χάρτης φέρει τον τίτλο «Η διαμελισμένη Μακεδονία μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο». Στον υπομνηματισμό αναφέρεται ότι η διακεκομμένη γραμμή δηλώνει «τα κρατικά σύνορα», η ευθεία «τα όρια της Μακεδονίας», το κόκκινο χρώμα «την ελληνική κατοχή», το μπλε «την σερβική κατοχή», το μωβ τη «βουλγαρική κατοχή» και το κίτρινο την «αλβανική κατοχή».

Στη σελίδα 131 του εγχειριδίου Ιστορίας της Ζ' τάξης του Ριστοβски, ο χάρτης τιτλοφορείται «Η Μακεδονία στα γεωγραφικά-εθνοτικά σύνορά της μετά τον διαμελισμό (1913)». Σύμφωνα με τον υπομνηματισμό, με διακεκομμένη γραμμή σημειώνονται τα «σύνορα των κρατών», ενώ με συνεχόμενη «τα γεωγραφικά-εθνοτικά σύνορα». Επισημαίνεται το γεγονός ότι συγγραφέας των συγκεκριμένων εγχειριδίων είναι ο γνωστός Ακαδημαϊκός και πρώην Αντιπρόεδρος της FYROM κατά τη διετία 1991-1992, Μπλάζε Ριστοφски.

Ο ίδιος χάρτης του «Διαμελισμού της Μακεδονίας» απαντάται και στη σελί-

▶ «Η Μακεδονία στα γεωγραφικά-εθνοτικά σύνορά της μετά τον διαμελισμό (1913)», Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселоновски και Тодор Чепреганов, *Историја за VII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 7ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 131.

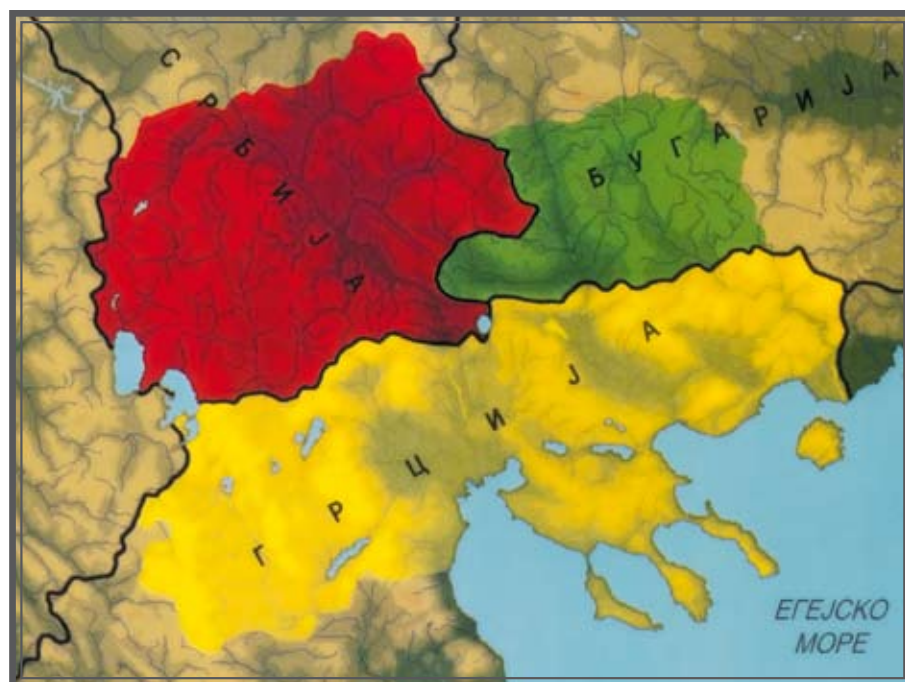

◀ «Ο διαμελισμός της Μακεδονίας», Βλαдо Βελковски, Χαλιδ Сејди, Аријан Алјадеми, Димка Ристеска και Ѓорѓи Павловски, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 54.

δα 54 του εγχειριδίου της Η' τάξης Δημοτικού του Βελковски. Ο χάρτης φέρει τον τίτλο «Ο διαμελισμός της Μακεδονίας» και σύμφωνα με τη λεζάντα, η κίτρινη γραμμή δηλώνει τα «εθνοτικά σύνορα» και το πράσινο χρώμα «το τμήμα της περιοχής υπό την Ελλάδα».

Τέλος, στη σελίδα 115 του ανωτέρω εγχειριδίου ο χάρτης τιτλοφορείται «Η Μακεδονία μετά τον Β' Βαλκανικό Πόλεμο». Ο χρωματισμός παραπέμπει άμεσα σε έναν ενιαίο χώρο που διαμελίσθηκε από τα γειτονικά κράτη. Ταυτόχρονα, άλλο εγχειρίδιο καλεί τους μαθητές να θυμηθούν τα «εθνοτικά ιστορικά σύνορα της Μακεδονίας» (Βελковски, σ. 55).

► «Ο διαμελισμός της Μακεδονίας», Βλαдо Βελковски, Χαλιδ Сејди, Аријан Алјадеми, Димка Ристеска και Ѓорѓи Павловски, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 54.

Ε. Η «καταπίεση της μακεδονικής μειονότητας» στην Ελλάδα

Κύριο στοιχείο της προσέγγισης αυτής είναι να πεισθούν οι μαθητές ότι μετά τον «διαμελισμό» της «πατρίδας», συμπαγείς «μακεδονικοί» πληθυσμοί παρέμειναν εντός των εθνικών συνόρων των κρατών που τη «διαμέλισαν». Μετά τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου, η ελληνική Μακεδονία χαρακτηρίζεται ως το «αιγαιατικό τμήμα της Μακεδονίας» (Ριστοβσκι, Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού, σσ. 13, 31, 46, 86, 101, 103, 151, 152, 153 και 154 και Βελκωσκι, Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού, σσ. 39, 53, 54, 87, 110, 111, 112, 114, 127, 150 και 151), δίνοντας την αίσθηση στους μαθητές ότι πρόκειται για αλύτρωτο τμήμα της «πατρίδας».

Η κατάσταση περιγράφεται με τα μελανότερα χρώματα. Σύμφωνα με τον Ριστοβσκι (Εγχειρίδιο Ιστορίας 7ης Δημοτικού, σ. 132):

«Με τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913) η Μακεδονία διαμελίσθηκε μεταξύ των βαλκανικών κρατών (Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία και την τότε αναγνωρισθείσα Αλβανία). Ο διαμελισμός της Μακεδονίας είχε βαριές πολιτικές, εθνοτικές και οικονομικές επιπτώσεις. Τα βαλκανικά κράτη άρχισαν να εφαρμόζουν πολιτική εκδίωξης του μακεδονικού πληθυσμού και αποικισμού με μη μακεδονικό πληθυσμό. Το μακεδονικό όνομα και η μακεδονική γλώσσα απαγορεύθηκαν και τα βαλκανικά κράτη άσκησαν πολιτική αφομοίωσης και απεθνικοποίησης του μακεδονικού πληθυσμού».

Στο ίδιο εγχειρίδιο και σε ξεχωριστό κεφάλαιο, η «θέση των Μακεδόνων στην Ελλάδα» (σ. 46 κ.ε.) περιγράφεται ως ακολούθως:

«Με τους Βαλκανικούς Πολέμους και τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο η Ελλάδα διευρύνθηκε εδαφικά προς τον βορρά (αιγαιατικό τμήμα της Μακεδονίας και Δυτική Θράκη). Το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού ήταν μη ελληνικής καταγωγής (κυρίως μακεδονικής). Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η Ελλάδα άρχισε να εφαρμόζει πολιτική εκδίωξης του μακεδονικού πληθυσμού και εγκατάστασης μη μακεδονικού πληθυσμού.

Η Συνθήκη Ειρήνης του Νείγυ προέβλεπε την «εθελούσια μετανάστευση» του αλλογενούς πληθυσμού μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας. Βάσει της συνθήκης αυτής, περισσότεροι από 80.000 Μακεδόνες αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν στη Βουλγαρία.

Η Συνθήκη Ειρήνης της Λωζάννης (1923) προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή των μουσουλμάνων της Ελλάδας και των χριστιανών της Τουρκίας. Βάσει της συνθήκης αυτής, σχεδόν 350.000 μουσουλμάνοι (Τούρκοι και εξισλαμισμένοι Μακεδόνες) αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν στην Τουρκία. Στη θέση τους, η Ελλάδα εγκατέστησε ελληνικό και μη ελληνικό χριστιανικό πληθυσμό (περίπου 618.000). Με τον τρόπο αυτό, άλλαξε ο εθνοτικός (μακεδονικός) χαρακτήρας του αιγαιατικού τμήματος της Μακεδονίας. Μετά τον μεγάλο αποικισμό, όλα τα χωριά, οι πόλεις, τα ποτάμια και τα όρη βαπτίστηκαν με ελληνικά ονόματα.

[σ. 47] Αμέσως μετά τη Συνθήκη Ειρήνης του Βουκουρεστίου, η Ελλάδα άρχισε να εφαρμόζει πολιτική απεθνικοποίησης και αφομοίωσης του μακεδονικού λαού. Το μακεδονικό όνομα και η μακεδονική γλώσσα απαγορεύθηκαν. Οι Μακεδόνες ονομάζονταν Βούλγαροι, Σλαβόφωνοι Έλληνες ή ντόπιοι (γηγενείς). Απαγορεύθηκε αυστηρά η χρήση της μακεδονικής γλώσσας στην καθημερινή ζωή, στις εορτές ή στις τελετές ταφής. Η κυριλλική γραφή απομακρύνθηκε από τις εκκλησίες, από τα μνημεία και τους τάφους. Τα σλαβικά βιβλία καίγονταν και καταστρέφονταν. Το 1925, υπό την πίεση της Κοινωνίας των Εθνών στη Γενεύη, το ελληνικό κράτος στην Αθήνα τύπωσε το Αλφαβητάριο (Abecedar) στη μακεδονική γλώσσα και τη λατινική γραφή. Ωστόσο, μετά τις αντιδράσεις του Βελιγραδίου και της Σόφιας, το αλφαβητάριο δε χρησιμοποιήθηκε για την εκπαίδευση της μακεδονικής μειονότητας».

Ανάλογη είναι και η εικόνα που προσλαμβάνουν οι μαθητές από το εγχειρίδιο του Βελκοβσκι. Στο κεφάλαιο για τη «θέση της Μακεδονίας μετά τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου» οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν στο ερώτημα εάν «εγκρίνουμε τον διαμελισμό περιοχών, λαών και κρατών;» (σ. 51). Στη συνέχεια διδάσκονται ότι:

«Επιθυμώντας να δημιουργήσει ένα κράτος με μία γλώσσα, το ελληνικό κράτος επεδίωκε να αλλάξει τον εθνικό χαρακτήρα [αυτού] του τμήματος της Μακεδονίας με την εκδίωξη του μακεδονικού πληθυσμού και τον αποικισμό με μη μακεδονικό σ' αυτά τα μέρη.

Αυτή η εθελούσια ανταλλαγή πληθυσμού στηρίχθηκε και από τη Συνθήκη Ειρήνης του Νείγυ. Η συνθήκη για την εθελούσια μετανάστευση των Μακεδόνων στην πράξη μετατράπηκε σε συνθήκη για την βίαιη μετανάστευση. Στη θέση του μακεδονικού πληθυσμού που μετανάστευσε, σ' αυτά τα μέρη εγκαταστάθηκε (αποίκισε) ελληνικός πληθυσμός.

Μετά τον μεγάλο ελληνικό αποικισμό, το ελληνικό κράτος το 1926 υιοθέτησε νόμο με τον οποίο άλλαξαν τα τοπωνύμια του τμήματος της Μακεδονίας στην Ελλάδα. Όλα τα χωριά, οι πόλεις, τα ποτάμια, τα όρη ξαναβαφτίστηκαν και έλαβαν ελληνικά ονόματα.

Μετά τον πολιτικό διαμελισμό της Μακεδονίας το 1913, το ελληνικό κράτος άρχισε να εφαρμόζει ενεργητική πολιτική απεθνικοποίησης και αφομοίωσης των Μακεδόνων. Το μακεδονικό όνομα και η μακεδονική γλώσσα απαγορεύθηκαν, ενώ οι Μακεδόνες ονομάζονταν Σλαβόφωνοι Έλληνες. Όλοι οι Μακεδόνες ήταν υποχρεωμένοι, εξαναγκάστηκαν με τη βία να αλλάξουν τα ονόματα και τα επώνυμά τους. Η μακεδονική γλώσσα απαγορεύθηκε, ενώ παράλληλα ήταν αυστηρά απαγορευμένη η ομιλία της μακεδονικής γλώσσας ακόμη και στα σπίτια».

Παράλληλα, στις ασκήσεις για το σπίτι (σ. 54) οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήματα όπως: «Σε τί συνίστατο η απεθνικοποίηση και η αφομοίωση του μακεδονικού πληθυσμού στο αιγαιατικό τμήμα της Μακεδονίας;» και

«Ποιά ήταν η πολιτική που άσκησε το ελληνικό κράτος έναντι των Μακεδόνων στο αιγαιατικό τμήμα της Μακεδονίας;». Επίσης, το εγχειρίδιο προτρέπει τους μαθητές να μελετήσουν και να μάθουν περισσότερα «για τη διαδικασία απεθنيκοποίησης και αφομοίωσης των γειτονικών λαών έναντι των Μακεδόνων».

Παρά τη δυσμενή κατάσταση όμως που επικρατούσε στην ελληνική Μακεδονία, οι μαθητές διδάσκονται ότι οι «Μακεδόνες» δεν έπαψαν να υπερασπίζονται τα εθνικά τους δικαιώματα. Κατά τον Ριστοβσκι (σ. 47):

«Οι Μακεδόνες προέβαλαν ισχυρή αντίσταση στην ελληνική πολιτική της απεθنيκοποίησης και αφομοίωσης. Το 1934, η ΕΜΕΟ (Ενωμένη) ήταν και εδώ αρκετά δραστήρια στην προβολή του μακεδονικού έθνους και της μακεδονικής γλώσσας.

[σ. 49] Σε δύσκολες συνθήκες, υπό ξένη εξουσία, σε διάφορα κράτη οι διαμελισμένοι Μακεδόνες ανέπτυξαν σημαντική εθνική-πολιτική και πολιτιστική-εκπαιδευτική δραστηριότητα. Εντάχθηκαν δραστήρια στις τάξεις των Κομμουνιστικών Κομμάτων της Γιουγκοσλαβίας (ΚΚΓ), της Βουλγαρίας (ΒΚΚ), της Ελλάδας (ΚΚΕ) και της Αλβανίας (ΚΚΑ) καθώς και σε άλλες οργανώσεις».

◀ «Μακεδόνες υπερασπιζόμενοι τα εθνικά τους δικαιώματα», Βλαδο Βελκωσκι, Χαλιδ Σεΐδι, Αριζαν Αλζαδεμι, Διμκα Ριστεςκα και Γορτί Παβλοβσκι, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 39.

Στην περίπτωση του εγχειριδίου του Βελκωσκι, οι συγγραφείς, έχοντας υποψη ότι η εικόνα δημιουργεί αμεσότερη εντύπωση, κοσμούν σχετικό κεφάλαιο με πίνακα Έλληνα ζωγράφου (σ. 39). Ο πίνακας φέρει στα ελληνικά την επιγραφή «Αη Λαός», απεικονίζει χαρακτηριστικές ελληνικές μορφές (στρατιώτης, τσολιάς κλπ.), την ελληνική σημαία, το τετράστιχο του Γιάννη Ρίτσου «Μικρός λαός και πολεμά, δίχως σπαθιά και βόλια...» και είναι γενικά διάσπαρτος με ελληνικά σύμβολα. Στη λεζάντα του πίνακα οι μαθητές διαβάζουν: «Μακεδόνες υπερασπιζόμενοι τα εθνικά τους δικαιώματα». Σε ό,τι αφορά τους στόχους του «προοδευτικού μακεδονικού κινήματος» στη διάρκεια του Μεσοπολέμου, το εγχειρίδιο Ιστορίας της Η' τάξης του Ριστοβσκι υποστηρίζει:

«Όλοι οι Μακεδόνες αγωνιστές τάσσονταν υπέρ του εθνικού αυτοπροσδιορισμού και της ενοποίησης του μακεδονικού λαού σε ένα ξεχωριστό κράτος».

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος θεωρείται ότι επέφερε νέα δεινά στους «Μακεδόνες», αφού η «πατρίδα» τους «διαμελίσθηκε» εκ νέου από άλλους δυνάστες. Το σχετικό κείμενο του Βελκωσκι κοσμείται (σ. 100) από χάρτη που φέρει τον τίτλο «Ο χάρτης της κατακτημένης Μακεδονίας μετά την παράδοση της διοίκησης από τους Γερμανούς στους Βουλγάρους». Στη λεζάντα του χάρτη σημειώνονται με διακεκομμένη γραμμή τα «σύνορα των κρατών» και με συνεχόμενη γραμμή τα «γεωγραφικά και εθνοτικά σύνορα».

◀ «Ο χάρτης της κατακτημένης Μακεδονίας μετά την παράδοση της διοίκησης από τους Γερμανούς στους Βουλγάρους», Βλαδο Βελковски, Χαλιδ Сејди, Аријан Алјадеми, Димка Ристеска και Ѓорѓи Павловски, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 100.

Η ίδια εικόνα παρουσιάζεται και στο εγχειρίδιο της Η' τάξης του Ριστοβски (σ. 87), με τον χάρτη να φέρει τον τίτλο «Η διαμελισμένη Μακεδονία μετά την κατάκτηση του 1941». Σύμφωνα με τον υπομνηματισμό, η διακεκομμένη γραμμή δηλώνει «τα γεωγραφικά και εθνοτικά σύνορα», το σκούρο μπλε χρώμα την «γερμανική κατοχή», το ανοικτό μπλε τη «βουλγαρική κατοχή», το κίτρινο την «ιταλική κατοχή» και το ροζ την «αλβανική κατοχή».

Εκτιμάται, ωστόσο, ότι ο «μακεδονικός» λαός δεν αποδέχθηκε ως δεδομένη την κατάσταση αυτή και άρχισε να οργανώνει αγώνα για την απελευθέρωσή του. Η οπτικοποίηση του αγώνα αυτού πραγματοποιείται με τη χρήση χαρτών για τις «ελεύθερες περιοχές». Στο σχολικό εγχειρίδιο της Η' τάξης του Βελковски (σ. 105) παρατίθεται χάρτης με τίτλο «Οι επιτυχίες των μακεδονικών μονάδων συνέβαλαν στην αύξηση των ελεύθερων περιοχών». Στον χάρτη σημειώνονται

◀ «Η διαμελισμένη Μακεδονία μετά την κατάκτηση του 1941», Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселονовски και Тодор Чепреганов, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 87

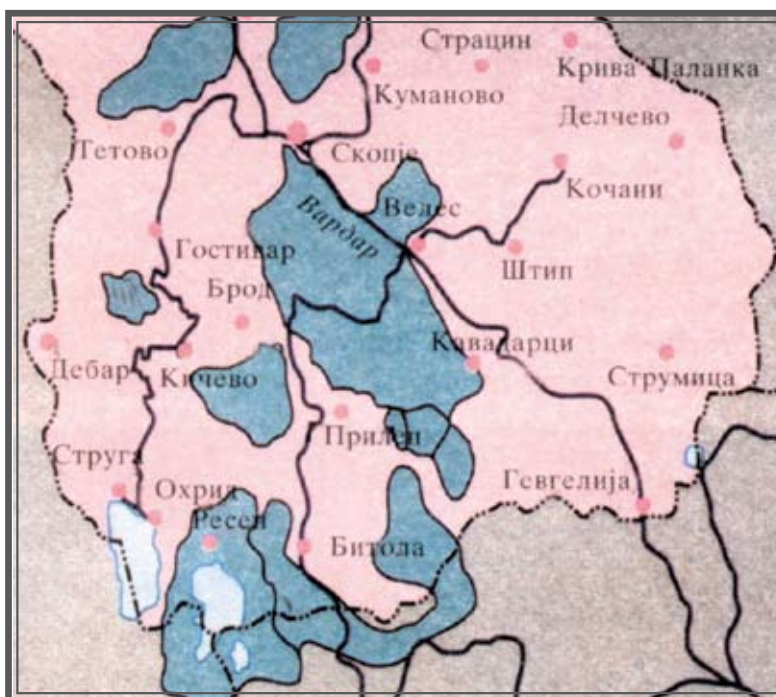

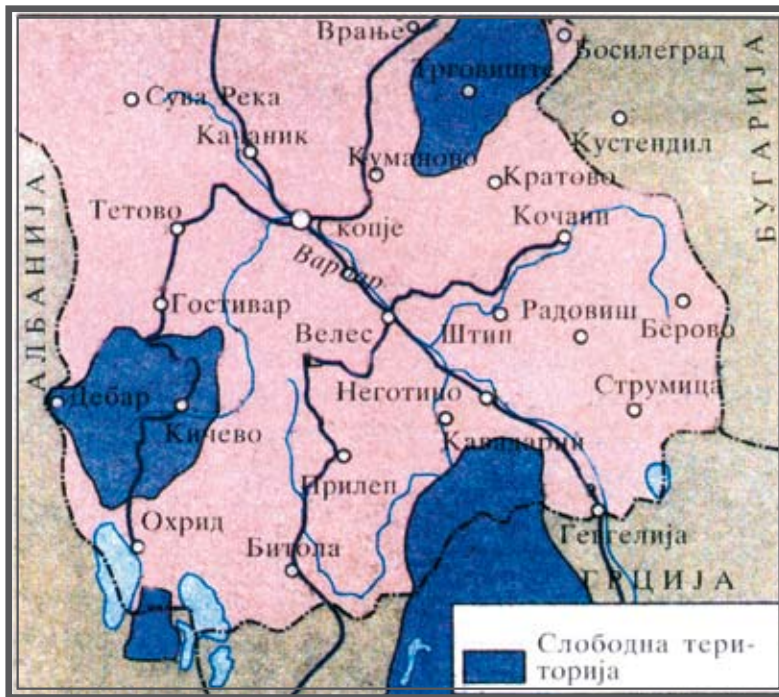
◀ «Οι επιτυχίες των μακεδονικών μονάδων συνέβαλαν στην αύξηση των ελεύθερων περιοχών», Βλαдо Βελковски, Χαλιδ Сејди, Аријан Ајјадеми, Димка Ристеска και Ѓорѓи Павловски, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 105.

ως ελεύθερες και μερικές περιοχές της ελληνικής Μακεδονίας, δημιουργώντας την εντύπωση ότι απελευθερώθηκαν από τους Παρτιζάνους του Τίτο. Πρόκειται για αναπαραγωγή της γνωστής ιστορίας, σύμφωνα με την οποία ο ΕΛΑΣ επέτρεψε την είσοδο και παραμονή μονάδων Παρτιζάνων στην ελληνική επικράτεια. Παρά το γεγονός ότι ο (ελληνικός) ΕΛΑΣ ήλεγχε ευρύτερες περιοχές στην ελληνική Μακεδονία, οι περιοχές αυτές δεν θεωρούνται ελεύθερες.

Η ίδια αντίληψη καλλιεργείται και σε δύο χάρτες του εγχειριδίου της Ζ' τάξης του Ριστοβски. Στο χάρτη της σελίδας 92 με τίτλο «Οι ελεύθερες περιοχές της Μακεδονίας το 1942» (βλ. προηγούμενη σελίδα) έχουν χρωματιστεί με μπλε

► «Οι ελεύθερες περιοχές της Μακεδονίας το 1942», Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселоновски και Тодор Чепреганов, *Историја за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 92.

◀ «Οι ελεύθερες περιοχές της Μακεδονίας το 1943», Блаже Ристовски, Шукри Рахими, Симо Младеновски, Стојан Киселоновски και Τοδор Чεπρεганов, *Иστοрија за VIII одделение* [Εγχειρίδιο Ιστορίας 8ης Δημοτικού], Σκόπια 2005, σ. 94.

χρώμα ως «ελεύθερες» και μερικές περιοχές της ελληνικής Μακεδονίας, ενώ ο χάρτης της σελίδας 94 χρωματίζει τις «ελεύθερες» περιοχές κατά το έτος 1943.

Ο αγώνας του «μακεδονικού» κινήματος κατά τη διάρκεια της Κατοχής περιγράφεται στο εγχειρίδιο Ιστορίας της Η' τάξης του Ριστοβски (σ. 103) ως ακολούθως:

«Οι Μακεδόνες του αιγαιατικού τμήματος της Μακεδονίας μετείχαν στον Αντιφασιστικό Αγώνα. Στη διάρκεια του αγώνα προέβαλλαν τις πολιτισμικές-εθνικές αξίες τους. Στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι Μακεδόνες κατόρθωσαν να προβάλλουν τις μακεδονικές πολιτισμικές-εθνικές και γλωσσικές αξίες. Στη διάρκεια του Λαϊκού Απελευθερωτικού Αγώνα, στην Αιγαιακή Μακεδονία τυπώνονταν διάφορες μακεδονικές εφημερίδες όπως: «*Slanjanomakedonski glas*», «*Iskra*», «*Pobeda*», «*Sloboda*» και άλλες, άνοιξαν τα πρώτα μακεδονικά σχολεία, τυπώθηκαν εγχειρίδια και βιβλία, ενώ η μακεδονική γλώσσα εισήχθη και στην τέλεση της Θείας Λειτουργίας».

Παραπλήσια είναι και η εικόνα που κομίζουν οι μαθητές από το εγχειρίδιο του Βελκoвски (σ. 112). Αναφορικά με την εξιστόρηση των γεγονότων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου παρατηρείται μία σημαντική διαφοροποίηση σε σχέση με την Εξέγερση της Δράμας (1941), την οποία η σλαβομακεδονική ιστοριογραφία θεωρούσε εξέγερση του «μακεδονικού» λαού. Στο σχολικό εγχειρίδιο του Βελκoвски (σ. 87), η εξέγερση θεωρείται ότι προκλήθηκε από «την πίεση της βουλγαρικής Κυβέρνησης σε βάρος του ελληνικού προσφυγικού πληθυσμού». Η πολιτική αυτή προκάλεσε «μεγάλη δυσарέσκεια στον ελληνικό και μακεδονικό πληθυσμό», με αποτέλεσμα να ξεσπάσει η Εξέγερση της Δράμας, στην οποία «μετείχαν και Μακεδόνες που βρίσκονταν υπό την επιρροή του ΚΚΕ».

Σε κάθε περίπτωση όμως, τα δύο εγχειρίδια συμφωνούν ότι «μετά το 1945, όλες οι κατακτήσεις του μακεδονικού λαού ακυρώθηκαν εκ νέου από το ελληνικό κράτος και η Ελλάδα συνέχισε την παραδοσιακή πολιτική της απειθι-

κοποίησης και της αφομοίωσης του μακεδονικού λαού σ' αυτό το τμήμα της Μακεδονίας» (Βελκωσκι, σ. 112 και Ριστοβσκι, σ. 103).

Και τα δύο σχολικά εγχειρίδια αναφέρονται στον Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο και συγκλίνουν στην άποψη ότι οι Σλαβομακεδόνες αποτέλεσαν «τον βασικό φορέα του πολέμου» (Ριστοβσκι, σ. 152, Βελκωσκι, σ. 151). Κατά τον Ριστοβσκι:

«Μετά την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας, το αιγιατικό τμήμα της Μακεδονίας υπέστη πολύ δύσκολες επιπτώσεις: μεγάλες υλικές καταστροφές, καταστραμμένος ήταν ο φυσικός πλούτος και τα τρόφιμα. Πέραν αυτών, υπήρξαν εκεί και 21.000 περίπου νεκροί Μακεδόνες. Στην απογραφή του 1951 δεν εμφανίσθηκαν καθόλου 46 μακεδονικά χωριά, τα οποία το 1940 είχαν συνολικό πληθυσμό 20.913 άτομα. Μεγάλος αριθμός χωρικών εκδιώχθηκε με τη βία από τις εστίες του. Περίπου 20.000 Μακεδόνες αναγκάστηκαν να διαφύγουν πέραν των συνόρων και κατέφυγαν στη Μακεδονία του Βαρδάρη, σε διάφορες περιοχές της Γιουγκοσλαβίας, στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Τσεχοσλοβακία, την Πολωνία, την Ουγγαρία, τη ΛΔ της Γερμανίας και την ΕΣΣΔ. Επρόκειτο για μία ακόμη έξοδο στην ιστορία του μακεδονικού λαού (σ. 154)».

Στο ίδιο εγχειρίδιο (σ. 154) γίνεται λόγος για την «ίδρυση του ελεύθερου μακεδονικού κράτους», δηλαδή της Λαϊκής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, το οποίο μάλιστα χαρακτηρίζεται ως «ελεύθερη Μακεδονία». Οι αναφορές αυτές οδηγούν, μάλλον αβίαστα, τους μαθητές στο συμπέρασμα ότι τα υπόλοιπα τμήματα της Μακεδονίας ήταν «σκλαβωμένα».

Η πολιτική που ακολούθησε η Ελλάδα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο θεωρείται συνέχεια «της πολιτικής της απεθνικοποίησης και της αφομοίωσης», ενώ «στους Μακεδόνες που κατέφυγαν στις ανατολικοευρωπαϊκές χώρες, τους αφαιρέθηκε η υπηκοότητα, τους απαγορεύθηκε η επιστροφή στη χώρα και δεν τους αναγνωρίσθηκε το δικαίωμα στην περιουσία» (Βελκωσκι, σ. 151). Η πολιτική της Ελλάδας παραλληλίζεται με την αντίστοιχη της Τουρκίας, καθώς οι δύο χώρες «δεν σέβονται τα εθνικά δικαιώματα των μειονοτήτων τους (Μακεδόνων, Κούρδων)». Εκφράζεται όμως η άποψη ότι:

«Το τελευταίο διάστημα, υπό την πίεση των διεθνών παραγόντων, τόσο στην Ελλάδα όσο και την Τουρκία παρατηρείται περισσότερο ανεκτική στάση έναντι των εκδηλώσεων των Μακεδόνων και των Κούρδων» (Ριστοβσκι, σ. 116).

«Μετά το 1990, στην Ελλάδα σημειώνονται σημαντικές αλλαγές σε σχέση με τους Μακεδόνες. Στο αιγιατικό τμήμα της Μακεδονίας, αν και με μεγάλες δυσκολίες, ιδρύθηκαν μακεδονικές οργανώσεις (Ουράνιο Τόξο) και τυπώθηκαν έντυπα («Zora» και «Nova Zora»). Το 2001 καθαγιάστηκε στα Μογλενά η πρώτη μακεδονική εκκλησία «Αγία Χρυσή Μογλενών». Ωστόσο, όλα αυτά έγιναν χωρίς το εθνικό όνομα και χωρίς την επίσημη αναγνώριση» (Ριστοβσκι, σ. 152).

ΣΤ. Η καλλιέργεια του αλβανικού αλυτρωτισμού

Η καλλιέργεια του αλβανικού αλυτρωτισμού στα σχολικά εγχειρίδια Ιστορίας της FYROM είναι περιορισμένη, κυρίως λόγω της μικρότερης έκτασης που καταλαμβάνει η ύλη που καλύπτει την ιστορία του αλβανικού έθνους. Σε κάθε περίπτωση όμως, το εξελικτικό σχήμα που ακολουθείται έχει ομοιότητες με το αντίστοιχο σλαβομακεδονικό. Θα περιοριστούμε στα στοιχεία εκείνα που επιχειρούν να ορίσουν τα «αλβανικά» εδάφη, τον «διαμελισμό» τους και να «καταδείξουν» την «κατασταλτική» πολιτική του ελληνικού κράτους.

Στη σελίδα 50 του εγχειριδίου της Αγκοσκα υποστηρίζεται ότι «οι Αλβανοί δε συμφωνούσαν με τις μεταρρυθμίσεις και αποφάσισαν να προβάλλουν αντίσταση κατά τη διάρκεια της εφαρμογής τους. Το 1833 ξέσπασαν εξεγέρσεις από την Τσαμουριά μέχρι τη Σκόδρα και από την Κολωνία μέχρι την Αυλώνα». Λίγο παρακάτω, στη σελίδα 52, γίνεται αναφορά στα «σχέδια για τον διαμελισμό της Αλβανίας», αφού υποστηρίζεται ότι «πριν ακόμη ξεσπάσει η Ανατολική Κρίση στη δεκαετία του 1870, τα γειτονικά βαλκανικά κράτη, η Ελλάδα, η Σερβία και το Μαυροβούνιο, είχαν σχέδια για την διεύρυνση των συνόρων τους και σε περιοχές όπου υπήρχε αλβανικός πληθυσμός». Η πράξη του «διαμελισμού» φέρεται να υπογράφηκε στη Βουδαπέστη, καθώς θεωρείται (σ. 53) ότι:

«Με τη συμφωνία αυτή έχουμε τον διαμελισμό των περιοχών όπου διαβιούσαν Αλβανοί. Πράγματι, συγκεκριμένες περιοχές του οθωμανικού κράτους περιέρχονταν στην Ελλάδα, ενώ στη Σερβία δινόταν το Κόσοβο και στο Μαυροβούνιο τμήματα της Βόρειας Αλβανίας».

Μετά την ένταξη «αλβανικών» περιοχών στην ελληνική επικράτεια, υποστηρίζεται ότι το ελληνικό κράτος άρχισε να καταπιέζει τους αλβανικούς πληθυσμούς. Στη σελίδα 73 του εγχειριδίου της Αγκοσκα αναφέρεται ότι:

«Η κατάσταση των Αλβανών στην Τσαμουριά, η οποία παρέμεινε στο πλαίσιο του ελληνικού κράτους, συνέχισε να επιδεινώνεται, καθώς η ελληνική Κυβέρνηση αρνιόταν όλα τα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά δικαιώματα των Αλβανών, εμποδίζοντάς τους μάλιστα να εκφράζονται και ως Αλβανοί. Αυτοί ζητούσαν αδιάκοπα τη βοήθεια των Μεγάλων Δυνάμεων, ωστόσο όλες οι προσπάθειές τους δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα».

Αντίστοιχη εικόνα «καταπίεσης» παρουσιάζεται και για την περίοδο του Μεσοπολέμου. Στο σχετικό απόσπασμα του εγχειριδίου του Ριστοβσκι (σ. 120) αναφέρεται ότι:

«Ωστόσο, οι Αλβανοί της Ελλάδας βρίσκονταν σε εντελώς διαφορετική κατάσταση. Η ελληνική κυβέρνηση του Μεταξά ασκούσε ισχυρή πίεση στους Αλβανούς της Τσαμουριάς. Μεγάλος αριθμός ανδρών ηλικίας από 16 μέχρι 70 ετών φυλακίστηκαν και μεταφέρθηκαν στα νησιά της Ελλάδας».

Για την περίοδο διεξαγωγής του Ελληνοαλβανικού Πολέμου, το εγχειρίδιο του Βελκωσκι (σ. 92) υποστηρίζει ότι:

«Ο ελληνικός στρατός, βοηθούμενος από Αλβανούς μαχητές, σύντομα επανέκτησε την Τσαμουριά. Ο αλβανικός λαός στην Τσαμουριά συνέβαλε στον αγώνα κατά του Φασισμού. Το καλοκαίρι του 1943, οι Αλβανοί μαχητές της Τσαμουριάς ενώθηκαν με

τις μονάδες του ελληνικού στρατού και σχημάτισαν κοινό στρατό στον αγώνα κατά του κατακτητή ενώ την άνοιξη του 1944 ιδρύθηκε το τάγμα *Ali Demi*, το οποίο εντάχθηκε στον ΕΛΑΣ».

Για το δωσιλογικό κράτος, που ιδρύθηκε από τους Ιταλούς, πιστεύεται ότι:

«Δεν ήταν η εθνοτική Αλβανία, καθώς δεν συμπεριέλαβε όλες τις περιοχές που κατοικούνταν από Αλβανούς. Εκτός των συνόρων της παρέμεινε η Τσαμουριά, περιοχή στην Ελλάδα, κατοικημένη από μεγάλο αριθμό Αλβανών» (Βελκοβσκι, σ. 91).

Παράλληλα, τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν το 1944 στην Ήπειρο, περιγράφονται στο εγχειρίδιο του Ριστοβσκι (σ. 120) ως ακολούθως:

«Τον Ιούνιο του 1944, μετά την αποχώρηση των Γερμανών, άρχισε μία γενική επίθεση κατά του αλβανικού πληθυσμού της Τσαμουριάς. Σκοτώθηκαν περισσότεροι από χίλιοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Πολλοί στη συνέχεια αναγκάστηκαν να διαφύγουν στην Αλβανία».

Από τα παραπάνω καθίσταται φανερό ότι παρά τις όποιες βελτιώσεις και τον περιορισμό των φραστικών εξάρσεων που στόχευαν στο θυμικό των μαθητών, το σύνολο των σχολικών εγχειριδίων Ιστορίας της FYROM για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση εξακολουθεί να αναπαραγάγει τα στερεότυπα που καλλιέργησε η σλαβομακεδονική ιστοριογραφία από το 1945 και εξής. Η «Μεγάλη Μακεδονία» παρουσιάζεται ως μία αδιάσπαστη ενότητα στο χώρο και τον χρόνο. Από την άλλη πλευρά, οι σημερινοί Σλαβομακεδόνες εμφανίζονται κληρονόμοι της ιστορίας και του πολιτισμού των αρχαίων Μακεδόνων. Συντηρείται επίσης η προσέγγιση περί «διαμελισμού» της «εθνοτικής και γεωγραφικής Μακεδονίας», δυνάμει της Συνθήκης του Βουκουρεστίου. Η τελευταία, μάλιστα, αντιμετωπίζεται ως η απαρχή της «καταπίεσης» των «Μακεδόνων» που παρέμειναν στη «Μακεδονία του Αιγαίου». Τέλος, αξιοπρόσεκτη είναι η ανάδυση του αλβανικού εθνικισμού στα σχολικά εγχειρίδια της FYROM, ο οποίος –αν και εκτείνεται σε περιορισμένο χώρο– καλλιεργεί παρόμοια στερεότυπα για την «Τσαμουριά».